

socialmedicinsk tidskrift

Sextiosjunde årgången häfte nr 8 1990

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Carl-Erik Arthursson, socialchef, Vetlanda
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, direktör, Äldre-omsorg, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Jan Ekholm, professor i medicinsk rehabilitering, Stockholm
Axel Fugl-Meyer, professor i medicinsk rehabilitering, Umeå
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Ionie Oscarsson, socialchef, Härryda
Ivan Ottosson, socialdirektör, Göteborg
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Sune Sunesson, professor i socialt arbete, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala
Olle Westling, socialchef, Hofors

Att förstå och förklara självmord

Tvärvetenskaplig suicidforskning har internationellt varit ett uppmärksammat område i flera decennier. Efter pionjärinsatser av Karl Gustav Dahlgren om såväl självmord som självmordsförsök, Ulf Otto om barns och ungdomars suicidhandlingar och Ruth Ettlinger om möjligheterna att förebygga självmord genom bättre vård och uppföljning efter suicidförsök kom utvecklingen igång också i Sverige.

Folksams sociala råd och TCOs socialpolitiska råd aktualiserade våren 1975 självmordsfrågan som ett samhällsproblem, bl a genom en hearing. Inledningsanförandena från denna publicerades senare under rubriken Människa i kris — en debattbok om stöd och behandling (Folksam, TCO, Tiden, 1976). Sedan dess har Folksam, främst genom direktör Stig Åhs, på olika sätt aktivt stött suicidforskningen i Sverige.

Intresset för självmordsforskning har successivt breddats under det senaste decenniet. Forskningsgrupper som arbetar med suicidologiska problem finns nu i Stockholm, Nacka, Huddinge, Umeå, Göteborg, Lund och Linköping.

I Medicinska forskningsrådets regi arbetar en planeringsgrupp för suicidforskning under ledning av professor Marie Åsberg. Gruppen har företagit en inventering av tidigare och pågående suicidforskning och diskuterat möjligheter för förbättrad suiciddiagnostik. Ett epidemiologiskt bevakningssystem för suicidalt beteende som med något eller några års mellanrum publicerar suicidologiska basdata skulle betyda mycket för det suicidpreventiva arbetet i landet.

Medicinska forskningsrådet svarar också för den forskartjänst i suicidologi, med tyngdpunkt på biologisk forskning, som innehas av docent Lil Träskman-Bendz vid Suicidforskningsenheten i Lund.

År 1987 gav kommittén för Individ, Samhälle och Hälsa inom Forskningsrådsnämnden professor Lars Jacobsson i Umeå i uppdrag att göra en översikt över behovet av självmordsforskning i Sverige. Detta blev grunden för ett program för självmordsforskning ur socialpsykiatriskt och samhällsvetenskapligt perspektiv. Förutom projektmedel för suicidforskning svarar nämnden i samarbete med Medicinska forskningsrådet och Folksam för den forskartjänst i suicidologi med samhällsmedicinsk inriktning som jag själv innehar. I tjänsten ingår också att främja tvärvetenskapligt samarbete inom området. Detta har skett genom att inbuda forskare med olika inriktning att delta i Svenska psykiatriska föreningens möten när suicidproblem behandlas. Under två år har också ordnats konferenser vid Landstingsförbundets kursgård Högberga på Lidingö år 1989. Den sommarskola i suicidologi, som hölls i Båstad i augusti 1990 gavs också en tvärvetenskaplig karaktär.

Detta är det första av två temanummer om suicidforskning. Båda numren bygger på föredrag från ovannämnda tvärvetenskapliga samarbete, hållna under år 1989. Det första har en mer teoretisk inriktning. Det andra, som blir nr 1 år 1991, är inriktat på epidemiologi, klinik och prevention. Den framstående biologiska forskning som finns i landet är relativt sparsamt företrädd i dessa temanummer. I övrigt visar de bredden av svensk suicidforskning och ämnesområdets komplexitet.

I sin inledande artikel i detta nummer uppmanar Thomas Anderberg forskare att göra klart för sig om de modeller de använder avser att förklara alla självmord eller endast en undergrupp, vidare om de rymmer samtliga förklaringsfaktorer eller bara en del. Forskaren bör veta på vilken förklaringsnivå han befinner sig och vilka olika krav på belägg och teoretisk underbyggnad som krävs för olika nivåer. Utan dessa enkla men ofta förbisedda regler skapas onödiga missförstånd.

De följande artiklarna anlägger skiftande perspektiv. Hans Åkerberg ställer stränga regler för forskning baserad på upplevelsedata. Brita Hännestrand nalkas glesbygdssjälvmorden med ett antropologiskt betraktelsesätt. I fokus för Danuta Wassermans intresse står den suicidala processen. Heinz Leymann ser arbetsmiljöproblemen framför allt mobbningen som viktiga faktorer bakom självmorden. Danuta Wasserman och Lennart Gustafsson pekar på familjens roll i uppkomsten av suicidalt beteende.

Bertil Jacobson har noterat samband mellan förlossningstrauma och självmord respektive narkomani. Kan dessa samband förklaras genom den ökade känslighet för prägling som finns hos de flesta djurarter och troligen även hos människan vid tiden för förlossningen och den första kontakten med yttervärlden? Thor Norström konstaterar på basen av tidsserieanalyser att alkoholism är en försummad orsaksfaktor till självmord och av större betydelse än arbetslöshet.

Perspektiven är många. Suicidologi är uppenbarligen en mångvetenskap. Detta är början till mer ingående samtal. Så småningom skall forskningen ge oss en mer solid grund för det självmordsförebyggande arbetet.

Jan Beskow

Gästredaktör för detta temanummer är docent Jan Beskow, som innehar forskartjänst i suicidologi med samhällsmedicinsk inriktning vid Psykiatriska institutionen, Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Tjänsten är ett samarbetsprojekt mellan FRN, MFR och Folksam.